

شش خواسته یک کتابدار خدمات عمومی

نوشته: کتی فسیمایر^۱

ترجمه: علی مرادمند^۲

و بعد می‌پرسد که آیا می‌توانم آن را از نیویورک تایمز پیدا کنم؟ و دانشجوی دیگر فقط از سایت «ياهو» اطلاعاتی برای نوشتن تکلیف ترمی خود با موضوع اصلاح ژنتیکی غذاها می‌خواهد. این استفاده‌کنندگان کتابخانه فاقد درک چگونگی «ياهو» اطلاعاتی برای نوشتن تکلیف ترمی خود با موضوع اصلاح ژنتیکی غذاها می‌خواهد. این استفاده‌کنندگان کتابخانه فاقد درک چگونگی سازماندهی اطلاعات، وظایف کتابخانه‌ها و چگونگی ارزشیابی اطلاعات هستند.

به همین خاطر است که من آرزو می‌کنم فرشته کتابداران از کتابخانه بازدید کرده و دو برابر سه خواسته معمولی مرا برآورده سازد، چون که او فرشته کتابداران است و فقط آرزوهایی را که با کتابخانه مرتبط باشند برآورده می‌کند. خواسته‌هایم به من کمک خواهند کرد که این شش مفهوم را بطور کارآمد و مؤثر به گروه زیادی از استفاده‌کنندگان کتابخانه آموزش دهم. شش آرزوی من این‌ها هستند:

خواسته اول: اطلاعات رایگان نیست، و در

حقیقت بسیار گران است

استفاده‌کنندگان کتابخانه به ندرت در مورد این که چگونه می‌توانند به مواد کتابخانه‌ای دسترسی پیدا

تعداد دانشجویان^۱ خیلی^۲ زیاد، و زمان ارائه خدمات بسیار اندک است. آیا این وضعیت کتابخانه‌ها برای همیشه باقی خواهد ماند؟ تاکنون چند بار در میز مرجع دریافته‌اید که استفاده‌کنندگان کتابخانه برای درک مفاهیم مهمی در مورد چگونگی سازماندهی و ارزشیابی اطلاعات زمان از دست می‌دهند؟ و آیا به نظر می‌رسد که این شرایط بارها اتفاق بیفتد و چنین سؤالاتی بارها و بارها پرسیده شود؟ به عنوان مثال دانشجویی با یک استناد ناقص^۳ به بخش خدمات عمومی مراجعه می‌کند و می‌گوید «خوب، این را من در رایانه پیدا کرده‌ام» درحالی که اطلاعات اندکی از پایگاه اطلاعاتی مربوطه دارد. دانشجویان و بعضی از اعضای هیأت علمی می‌گویند «خوب از آنجایی که تمام مواد موجود در کتابخانه رایگان هستند، چرا کتابخانه امکان دسترسی الکترونیکی به مجلات علمی را فراهم نمی‌کند؟» دانشجوی دیگر می‌گوید که تکلیف او پیدا کردن یک مقاله تحقیقی از مجلات علمی است

1. Kathy feacemyer

۲. دانشجوی کارشناسی‌ارشد رشته اطلاع‌رسانی، دانشگاه شهید

چمران اهواز E-mail → Moradmanda @ Yahoo. Com

3. Sketchy Citation

کنند، فکر می‌کنند. در حقیقت بسیاری از استفاده‌کنندگان کتابخانه فکر می‌کنند که هر اتفاقی که در کتابخانه می‌افتد، کاملاً رایگان است. من آرزو می‌کنم که با استفاده‌کنندگان ارتباط برقرار کنم و به آنها بگویم که اطلاعات نه تنها رایگان نیست بلکه در بسیاری موارد خیلی هم گران است. من آرزو می‌کنم بتوانم به استفاده‌کنندگان کتابخانه کمک کنم که اولاً، قدر هزینه‌های زیادی که صرف فراهم‌آوری مواد کتابخانه‌ای می‌شود، را بدانند و ثانیاً آن را ارج نهند. این هزینه‌ها شامل: خرید مواد کتابخانه‌ای، هزینه ساختمان و تجهیزات و پرداخت حقوق کارمندان کتابخانه می‌شود. کتاب‌ها بطور سحرآمیز در روی قفسه‌ها ظاهر نشده‌اند. نویسندگان، کتابداران، کارکنان کتابخانه و ناشران رایگان کار نمی‌کنند حتی پایگاه‌های داده‌ای مثل AGRICOLA، PUBMED و ERIC ممکن است استفاده از آنها برای کاربران رایگان باشد، ولی هزینه‌های آنها توسط مالیات-دهندگان پرداخت می‌شود. مواد کتابخانه‌ای گران هستند، با این وجود بسیاری از استفاده‌کنندگان به اینکه چطور مواد کتابخانه‌ای خریداری می‌شوند، توجه ندارند.

استفاده‌کنندگان کتابخانه می‌خواهند که مقاله‌ها بطور مستقیم به رایانه آنها منتقل شوند. رسانه‌ها و داستان‌های علمی تخیلی اغلب اطلاعات را که بطور سحرآمیزی با فرمان‌های صوتی از رایانه دریافت می‌شوند را ارائه می‌دهند. اما از این نظر، کتابخانه‌ها متحمل هزینه‌های سنگینی می‌شوند. به ویژه شبکه علم^۱ نمونه بسیار خوبی در این زمینه است. شبکه علم

برای بسیاری از دانشمندان که می‌خواهند به آن دسترسی داشته باشند، شناخته شده است. لیکن اغلب آنها از هزینه‌هایی که کتابخانه‌ها برای شبکه متحمل می‌شوند، چندان اطلاعی ندارند.

خواسته دوم: پایگاه‌های داده کیفیت و

ویژگی‌های منحصر به فردی دارند

تاکنون چند بار دانشجویان به بخش مرجع مراجعه کرده‌اند و مقاله‌ای را به شما ارائه داده و گفته‌اند «من این مقاله را از رایانه پیدا کرده‌ام، ولی الان نمی‌دانم که آن را چگونه به دست آورده‌ام؟» یا تاکنون چندبار شده است که دانشجویان اطلاعات اسنادها را بطور کامل ننوشته باشند تا بتوان بطور دقیق مدرک مورد نظر را بازیابی کرد؟ بنابراین بسیاری از دانشجویان هنوز نمی‌دانند که در کتابخانه نظام‌های مختلف زیادی وجود دارد و اینکه قابل بازیابی هستند و هر کدام از آنها متفاوت و منحصر به فرد هستند. مطمئن نیستیم که آنها واقعاً چه فکر می‌کنند اما گمان می‌کنم آنها فکر می‌کنند آنچه در رایانه است، یک نظام یکنواخت است.

من آرزو می‌کنم که بتوانم به تعداد زیادی از دانشجویان بیاموزم تا بتوانند کیفیت‌های متمایز پایگاه‌های اطلاعاتی را تشخیص دهند و این‌که پایگاه‌های اطلاعاتی متفاوت دارای اهداف متفاوتی هستند. AGRICOLA متفاوت از ERIC، GeoRef متفاوت از Proquest است. دانشجویان نیاز دارند که چگونگی ارزیابی پایگاه‌های اطلاعاتی به آنها آموزش داده شود. و سؤال‌هایی را در مورد پایگاه‌های اطلاعاتی بپرسند تا بیاموزند که چرا آنها متمایز از یکدیگرند و آنگاه پایگاه‌های اطلاعاتی مورد نظر را

1. Web of Science

عاقلاً تر انتخاب کنند. این سؤال‌ها باید در ارتباط با موضوع پایگاه‌های اطلاعاتی؛ ایجادکنندگان پایگاه‌های اطلاعاتی؛ قالب مدخل‌ها از قبیل متن کامل، چکیده یا صرفاً اطلاعات کتابشناختی؛ نوع مواد مثل: مقالات نشریات علمی، کتاب‌ها، نقد و بررسی‌ها یا نوارهای ویدئویی و همچنین زمان تعیین شده برای دستیابی به پایگاه‌ها باشد. چنانچه دانشجویان قادر باشند مرتبط-ترین پایگاه تخصصی در ارتباط با موضوع مورد نظرشان را انتخاب کنند، اطلاعات با ارزش‌تر و تخصصی‌تری را کسب خواهند کرد.

خواستہ سوم: شبکه‌ای فوق‌العاده، اما محدود

از بزرگترین تحولات در انتقال اطلاعات بعد از اختراع چاپ شکل‌گیری شبکه است. وب شگفت‌انگیز، سرگرم‌کننده، و محدود است. من آرزو می‌کنم که بتوانم استفاده‌کنندگان از کتابخانه را طوری تربیت کنم که بتوانند آنچه که در شبکه موجود است و چگونگی ارائه آن را دریابند. در جلسات آموزش کتابشناختی، ایده ارزیابی شبکه را با استفاده از سؤال‌های سستی گزارشگران روزنامه‌ها، مانند: چه کسی، چه، کجا، کی، چطور، مطرح می‌کنم. چه کسی این شبکه را ایجاد کرده است و معیارهای ساخت آن چیست؟ چرا این شبکه را ایجاد کرده‌اند؟ چه موقع این شبکه ایجاد شده است؟ آخرین باری که روزآمد شده، کی بوده است؟ آیا این سایت در بهبودی و گسترش یک محصول یا یک نظریه نقشی داشته است؟ بالاخره آیا در این شبکه اطلاعات با ارزشی یافت می‌شود؟

خواستہ اول و سوم با یکدیگر مرتبط هستند. اطلاعات بسیار اندکی در شبکه‌ها رایگان هستند. مالیات‌دهندگان، آگهی‌دهندگان، یا سایر گروه‌های

خاص و ذینفع هزینه سایت‌های شبکه را می‌پردازند. از دانشجویان می‌پرسم اگر اطلاعات این اندازه با ارزش هستند، آیا آنها بطور رایگان در شبکه‌ها عرضه خواهند شد؟ به ندرت پیش می‌آید که اطلاعات سطح بالا و با ارزش بطور رایگان قابل دستیابی باشند. مقدار زیادی از اطلاعات مفید شبکه‌ها از منابع دولت‌های مرکزی و محلی از قبیل بخش‌های دانشگاهی، و بخش‌های دولتی به دست می‌آید. مالیات‌دهندگان از این سایت‌ها پشتیبانی می‌کنند و هزینه بسیاری از سایت‌های دیگر به وسیله آگهی‌دهندگان و توسعه‌دهندگان محصولات خاص فراهم می‌شود و گروه‌های خاص ذینفع ممکن است که سایت‌هایی را برای آموزش و پشتیبانی از نقطه‌نظرات خود ایجاد کنند.

خواستہ چهارم: فهم تفاوت‌های بین مجلات

عامه پسند و نشریات پژوهشی

به ندرت کسی برای دانشجویان دوره کارشناسی تفاوت‌های بین مجلات و نشریات پژوهشی را توضیح می‌دهد ولی با این وجود اساتید انتظار دارند که دانشجویان تفاوت آنها را بدانند. کتابخانه‌های دانشگاهی و کتابخانه‌های عمومی ممکن است تعداد اندکی از مجلات JAMA یا New England Journal of Medicine را مشترک شوند. کتابخانه‌های دانشگاهی تعداد زیادی از مجلات تخصصی را مشترک می‌شوند. این تفاوت اساسی بین این کتابخانه‌ها و کتابخانه‌های دانشگاهی به ندرت به دانشجویان توضیح داده می‌شود. اگر در این مورد حدود ده دقیقه به دانشجویان توضیح داده شود، دانشجویان می‌آموزند که این نوع مواد را تشخیص دهند و بدانند که چرا آنها متفاوت هستند. در کلاس‌ها سعی می‌کنم که به دانشجویان بیاموزم که

مقالات نشریات پژوهشی نوشته می‌شوند تا پژوهش‌های گوناگون زیادی را برای آیندگان ثبت کنند و پژوهشگرانی که افکار اصلی و دست اول و تحقیقات علمی تولید می‌کنند نویسندگان مقالات آن هستند.

به هر حال تعداد بسیار اندکی از دانشجویان از این توضیحات و دلایلی که چرا نشریات پژوهشی بسیار مهم بوده و با ارزش‌تر از مجلات در هنگام جستجوی گزارش‌های تحقیقی تخصصی هستند، آگاه می‌شوند.

خواسته پنجم: تمامی موتورهای جستجو اصولی دارند که تعیین می‌کنند آنچه را که باید بازیابی شود

اگر چه بیش از دوازده سال است که پایگاههای اطلاعاتی برای جستجو در دسترس کاربران بوده ولی تعداد اندکی از دانشجویان روش‌های پیشرفته جستجو را آموخته‌اند. بسیاری از دانشجویان هنوز هم چیزی را در کادر جستجو نوشته و اجازه می‌دهند که عمل جستجو آغاز شود و بعد اولین رکورد بازیابی شده را انتخاب می‌کنند، بدون توجه به این که رکورد بازیابی شده با موضوعی که باید در مورد آن تحقیق بکنند، ارتباطی داشته باشد. یادگیری بعضی روش‌ها مانند: استفاده از عملگرهای بولی، محدود کردن جستجو به عناوین، کوتاه‌سازی واژه‌ها می‌توانند بطور جدی باعث افزایش یا کاهش نتایج جستجو شود. اما دانشجویان اندکی در حین جستجو از این روش‌ها استفاده می‌کنند. صرف وقت برای یادگیری اصول جستجوی پایگاههای اطلاعاتی یا استفاده از موتورهای جستجوی شبکه می‌تواند کارآیی دانشجویان را هنگامی که با یک منبع الکترونیکی کار می‌کنند، افزایش دهد.

خواسته ششم: درک و دریافت حجم و تنوع اطلاعات در دسترس

بارها شده است که دانشجویی به کتابخانه مراجعه می‌کند و می‌گوید من دانشجوی ارشد هستم و این اولین بار است که از کتابخانه استفاده می‌کنم. می‌خواهم با گفتن این جمله جواب این دانشجو را بدهم که «آه، کودک بینوا! شما فرصت استفاده یکی از بهترین منابع دنیا را از دست داده‌ای، شما میلیون‌ها کتاب، مجلات و نشریات پژوهشی و صدها پایگاه اطلاعاتی در دسترس داری، و منابع عظیمی که بر روی شبکه‌ها وجود دارند ولیکن شما اهمیت آنها را نمی‌دانی». فلسفه آموزشی من این است که یکی از مهمترین مهارت‌هایی که دانشجویان می‌توانند در دانشگاه فرا گیرند، توانایی پیدا کردن اطلاعات توسط خودشان است، و وظیفه من کمک به آنها در یادگیری این مهارت‌ها است. این مسئله مرا ناراحت می‌کند وقتی که می‌بینم دانشجویان ارزش یکی از بزرگترین منابع اطلاعاتی و دانش خود را نمی‌دانند که این منبع بزرگ همان کتابخانه دانشگاه است. آرزو می‌کنم که ای کاش روش‌های بهتری برای جذب دانشجویان به کتابخانه بطور فیزیکی یا الکترونیکی در اختیار داشتیم و منابع فوق‌العاده زیادی که در کتابخانه موجود هستند را به آنها معرفی می‌کردم.

منابع

1. Fescemyer, Kathy. "Six Wishes of a Public Service Librarian". File // A:\morad\six wishes of a Public Service Librarian. htm.